

การพัฒนาารูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป
Development of a Lifelong Learning Resource Model to Support an Aging Society
in the Emerging Lifestyle

ชวลิต ขอดศิริ^{1*} และ วชิรา เครือคำอ้าย²

Chawalit Kodsiri^{1*} and Wachira Kruekamai²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) พัฒนารูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) ทดลองใช้รูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 4) ประเมินรูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิต ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed-method research) ตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีภูมิลำเนาและอาศัยอยู่ในเขตตำบลสะลง อำเภอมะริม และตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 60 คน โดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกต และการศึกษาเอกสาร เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบบันทึกการสังเกต แบบสำรวจ แบบบันทึกการวิเคราะห์ข้อมูล และแบบสนทนากลุ่ม ผลการวิจัย พบว่า 1) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย การสร้างความคิดที่มีต่อตนเอง ประสบการณ์ ความพร้อม แนวโน้มต่อการเรียนรู้ และเทคโนโลยีดิจิทัล 2) รูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป มีชื่อรูปแบบ “CHaBA Model” ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่ (1) หลักการ (2) เงื่อนไขสำคัญ และ (3) องค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบฯ แสดงถึงพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจนของการสร้างความคิด การเห็นคุณค่าในตนเอง การคิดแก้ไขปัญหา การเสริมสมรรถนะเดิมและปรับเป็นสมรรถนะใหม่ที่เหมาะสมกับผู้สูงวัย โดยผู้สูงวัยที่มีแนวโน้มยึดปัญหาเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และความรู้จากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่น สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันทีในปัจจุบัน และ 4) ดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตจากผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันในเชิงบวก ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

คำสำคัญ : แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้, การเรียนรู้ตลอดชีวิต, ผู้สูงวัย, วิถีชีวิตถัดไป

Article Info: Received 07 October 2024; Received in revised form 19 June 2025; Accepted 20 June, 2025

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

อีเมล : chawalit_kod@g.cmru.ac.th

Lecturer in Division of Graduate Diploma Program in Teaching Profession, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University Email: chawalit_kod@g.cmru.ac.th

² อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

อีเมล : wachira_kru@g.cmru.ac.th

Lecturer in Division of Doctor/Master of Education Program in Educational Administration, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University Email: wachira_kru@g.cmru.ac.th

* Corresponding author

หมายเหตุ : ได้รับทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.)

Abstract

This research aimed to: 1) investigate the needs for developing a lifelong learning resource model, 2) develop the lifelong learning resource model, 3) implement the model in real-world settings, and 4) evaluate its effectiveness. A mixed-methods research design was employed. The sample consisted of 60 older adults aged 60 and above, residing in Saluang Sub-district, Mae Rim District, and Choeng Doi Sub-district, Doi Saket District, Chiang Mai Province. The samplers were selected through purposive sampling. Data were collected using structured interviews, observations, and document analysis. Research tools included interview forms, observation checklists, survey instruments, data collection sheets, and group discussion guides. The findings revealed that: 1) the essential requirements for developing the model included self-concept, life experience, learning readiness, orientation to learning, and the use of digital technology; 2) the lifelong learning resource model designed to support an aging society in a post-pandemic context was named the "CHaBA Model" comprising three major components: (1) principles, (2) essential conditions, and (3) four core elements; 3) the implementation of the model across different settings led to clearly observable behavioral improvements, particularly in self-concept, self-esteem, problem-solving abilities, and the transformation of existing competencies into new ones appropriate for older adults. These outcomes achieved a success as measured by behavioral indicators and feedback from local facilitators. Older adults who engaged in problem-centered learning and utilized community-based resources were able to apply their knowledge immediately and effectively in real-life situations; and 4) the consistency index of the model, as evaluated by experts, showed complete agreement, with an index score of 1.00.

Keywords: learning resource, lifelong learning, elderly, emerging lifestyle

บทนำ

ประกาศแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) (2565) ในหมวดหมู่ที่ 12 มุ่งให้คนไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต ปัจจุบันการพัฒนากำลังคนของไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่สำคัญ ได้แก่ การเป็นสังคมสูงวัยส่งผลให้ประเทศขาดกำลังคนในเชิงปริมาณ ประกอบกับผลิตภาพแรงงานที่ลดลงในช่วงโควิด-19 เพิ่มปัญหาด้านกำลังคนเชิงคุณภาพ จนอาจเป็นข้อจำกัดในการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเติบโตของนวัตกรรมแห่งความรู้ระดับโลกออนไลน์ที่มีต้นทุนและราคาต่ำ วงจรชีวิตของความรู้สั้นลง โดยเฉพาะด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงเร็ว และแนวโน้มความต้องการเรียนรู้ตามความสนใจรายบุคคล รวมถึงภาคเอกชนที่เริ่มให้ความสำคัญกับการสรรหาและการจ้างงานตามสมรรถนะในการทำงานมากกว่าคุณวุฒิทางการศึกษา อีกทั้งสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีวิตและพฤติกรรมของคน และสะท้อนถึงบทบาทของเครือข่ายภาคประชาสังคมที่มีความเข้มแข็งในการร่วมแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่ยังคงขาดการสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพจากภาครัฐ จึงต้องเร่งขยายผลและต่อยอดประเด็นการพัฒนา เพื่อนำไปสู่การพลิกโฉมกำลังคนสมรรถนะสูงที่มีภาวะผู้นำสูง สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มขีดความสามารถของประเทศได้

การพัฒนาทุนมนุษย์ทุกช่วงวัยที่ผ่านมาได้มีความพยายามปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทุกระดับทั้งการยกระดับมาตรฐานการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีและการพัฒนานวัตกรรมการเรียน รวมถึงการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมที่เป็นแบบอย่างด้านการศึกษา ทำให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระควบคู่กับความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น รวมถึงการส่งเสริมให้ภาคีเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ นอกจากนี้ ในกลยุทธ์ที่ 3 กล่าวถึง การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต กลยุทธ์ย่อย 3.1 การพัฒนาระบบนิเวศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ข้อที่ 1 ส่งเสริมให้ภาคส่วนต่าง ๆ สร้างและพัฒนาเมืองเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ และพื้นที่สร้างสรรค์ที่หลากหลาย ทั้งพื้นที่กายภาพและพื้นที่เสมือนจริง โดยกำหนดมาตรการจูงใจที่เหมาะสมเพื่อให้สถาบันการศึกษาหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน โดยเฉพาะผู้ประกอบการสตาร์ทอัพ พัฒนาแหล่งเรียนรู้และพื้นที่สร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ มีสาระที่ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่ม ครอบคลุมทุกพื้นที่ เข้าถึงได้ง่ายทั้งพื้นที่กายภาพและพื้นที่เสมือนจริงเพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและแสดงศักยภาพอย่างสร้างสรรค์ อันเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างค่านิยมและพฤติกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และข้อที่ 4 กำหนดมาตรการจูงใจให้ประชาชนพัฒนาตนเอง ด้วยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยจัดให้มีแหล่งเงินทุนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต อาทิ การพัฒนาเครดิตการฝึกอบรมสำหรับคนทุกกลุ่ม การจัดสรรสิทธิพิเศษในการเข้ารับบริการฝึกอบรม การเข้าชมแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยส่งเสริมให้เอกชนที่ผลิตนวัตกรรมทางการศึกษาจัดทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ภายใต้เงื่อนไข การให้ใช้ผลิตภัณฑ์โดยไม่มีค่าใช้จ่าย (ประกาศแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570), 2565) ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงและน่านโยบายไปสู่การปฏิบัติจริงในระดับชุมชนและท้องถิ่น

สถานการณ์ระดับชาติที่ปรากฏข้างต้นในกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นประชากรที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยปัจจุบันมีจำนวนสูงถึง 11.6 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 17.5 ของประชากรทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2565 นี้ ประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ (สัดส่วนผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 20) และในปี พ.ศ. 2576 ประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงอายุระดับสุดยอด (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565)

แม้ว่าประชากรผู้สูงอายุจะมีจำนวนมากถึงหนึ่งในสี่ของประชากรทั้งหมด สิ่งนี้นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านกำลังคน ซึ่งจะเกิดปัญหาทั้งปริมาณและคุณภาพของแรงงานใน “วิถีชีวิตถัดไป” ผู้สูงอายุต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ เช่น การดำรงชีวิตด้วยตนเอง การปรับตัวกับเทคโนโลยี และการเปลี่ยนผ่านของสังคมและเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุจำนวนมากอาจอยู่ตามลำพัง มีความเสี่ยงเป็น “กลุ่มพื้งฟิง” ที่ต้องได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านสุขภาพกายและจิตใจ จึงเป็นกลุ่มที่ต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพื่อให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้นจากอนาคตอันใกล้ ผลการรวบรวมข้อมูล พบว่า ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างเต็มที่ (super aged society) คือ ประชากรสูงอายุ 1 ใน 4 ของประชากรทั้งประเทศ ภายในปี พ.ศ. 2575 ดังนั้น เพื่อให้การก้าวสู่สังคมสูงอายุอย่างสง่างามและมีศักยภาพ จึงจำเป็นต้องเตรียมการรองรับเพื่อให้ผู้สูงวัยสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี มีส่วนร่วม และได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2560)

การวางแผนเพื่อรองรับสภาวการณ์ดังกล่าวเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนที่จำเป็นต้องระดมสรรพกำลังเพื่อหาแนวทางป้องกันและแก้ไขร่วมกันในมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในด้านการศึกษาเป็นองคาพยพหนึ่งที่มีส่วนขับเคลื่อน สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับทบทวน ปี พ.ศ. 2568 โดยเฉพาะเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นการพัฒนาที่ 5 การเสริมสร้างสังคมแห่งโอกาสและเป็นธรรม พัฒนาเมืองน่าอยู่ที่มีความปลอดภัยเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ได้แก่ 1) ยกระดับคุณภาพชีวิต สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม 2) พัฒนาคนทุกช่วงวัยในศตวรรษที่ 21 และ 3) พัฒนาเมืองเพื่อกระจายความเจริญ ให้เป็นเมืองน่าอยู่และทันสมัย มีความมั่นคงและปลอดภัย (สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, 2566)

นักวิจัย นักวิชาการ ได้ดำเนินการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในหลากหลายมิติต่าง ๆ พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังมีความเสี่ยงสูงในการเป็นกลุ่มพึ่งพิงทางสังคมอย่างยาวนาน ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคมที่ก้าวเข้าสู่ประชากรสูงอายุ ผู้สูงอายุต้องเผชิญกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงตามวัยควบคู่กับความเปราะบางที่เกิดจากการลดลงของพลังชีวิต อันเนื่องมาจากปัจจัยภายในและภายนอก ล้วนส่งผลให้คุณภาพชีวิตลดลง (กันนิษฐา มาเต็ม และคณะ, 2563) นอกจากนี้ ญรัญจิตตา เทวเลิศสกุล และคณะ (2559) เสนอว่า ควรมีสมาชิกในครอบครัว ชมรมผู้สูงอายุ อาสาสมัครสาธารณสุข บุคลากรสุขภาพ แกนนำชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุอย่างบูรณาการ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงแบบเป็นองค์รวมให้ครบทุกมิติ

หลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผู้สูงอายุต้องปรับตัวสู่ชีวิตวิถีใหม่ โดยการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเสริมสุขภาพ เพิ่มทักษะดิจิทัล ลดความโดดเดี่ยว นอกจากนี้ การใช้แหล่งเรียนรู้ของผู้สูงอายุยังคงเผชิญกับอุปสรรคหลายประการ เช่น การจัดกิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกับความสนใจหรือความถนัดของผู้สูงอายุ การขาดแคลนบุคลากรที่เข้าใจลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ รวมถึงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น สถานที่ เทคโนโลยี และระบบสนับสนุนที่ยังไม่ทั่วถึง ผลที่ตามมาคือ ผู้สูงอายุบางกลุ่มยังคงรู้สึกโดดเดี่ยว ขาดช่องทางในการพัฒนาตนเอง และมีได้ใช้ศักยภาพที่มีอย่างเต็มที่ ทั้งที่จริงแล้วผู้สูงอายุมีทุนทางสังคม หรือทุนทรัพยากรในตนเองที่เรียกว่า “ภูมิปัญญา” ซึ่งรวมถึงความรู้ ประสบการณ์ และองค์ความรู้ท้องถิ่น เป็นทรัพยากรสำคัญที่สามารถถ่ายทอดและนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อประโยชน์ในระดับชุมชนและสังคมโดยรวมได้อย่างกว้างขวาง

ผู้วิจัยได้นำนวัตกรรมที่ได้ออกแบบ วางแผน และพัฒนารูปแบบ คือ “รูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป” เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ต้นแบบโดยตรง โดยเฉพาะปัจจัยสี่ที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ ร่วมกับการนำเทคโนโลยี digital disruption มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับวัยของผู้สูงอายุ อันเกิดจากความร่วมมือขององค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ในพื้นที่อำเภอแมริม และอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ การพัฒนาผู้สูงอายุในแผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนจังหวัดสู่ “นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่งยั่งยืน” โดยให้ความสำคัญกับทุกช่วงวัยและสร้างสังคมที่เป็นมิตรและเสมอภาคสำหรับผู้สูงอายุ เน้นภารกิจด้านการศึกษาเป็นหัวใจของการขับเคลื่อนในมิติต่าง ๆ ตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย 20 ปี ด้านคนไทย 4.0 กรอบวิจัยของกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมที่เน้น “สร้างคน สร้าง

องค์ความรู้ และสร้างนวัตกรรม” เป็นการดำเนินวิถีชีวิตในชนบท อันเป็นวิถีที่คล้ายคลึงกับคนกลุ่มใหญ่ของประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุอย่างบูรณาการแบบองค์รวม และเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมและรองรับการเปลี่ยนแปลงสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป
2. เพื่อพัฒนารูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป
3. เพื่อทดลองรูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป
4. เพื่อประเมินรูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป

วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) เพื่อมุ่งสร้างนวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่ โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (mixed method research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ขึ้นไป โดยมีภูมิลำเนาและอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ตำบลสะลวง อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 8 หมู่บ้าน 2,027 ครัวเรือน และตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จำนวน 11 หมู่บ้าน 2,932 ครัวเรือน

ตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ขึ้นไป โดยมีภูมิลำเนาและอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลสะลวง อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน และผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 60 คน ใน 2 พื้นที่ (จากทั้งหมด 19 หมู่บ้าน / 4,959 ครัวเรือน) มีเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ด้วยวิธีการพิจารณาแผนยุทธศาสตร์และโครงการที่มุ่งให้ความสำคัญกับแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่อย่างเป็นรูปธรรม จึงได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จากเกณฑ์การคัดเลือก คือ มีความสามารถในการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี เข้าร่วมด้วยความสมัครใจเต็มใจและยินดีให้ข้อมูล เพื่อการวิจัยตลอดเสร็จสิ้นโครงการ

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตามหลักมาตรฐานสากล โดยผู้วิจัยได้ผ่านการอบรมและรับวุฒิบัตรมาตรฐานการวิจัยในมนุษย์ และงานวิจัยฉบับนี้ และได้ขอรับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ หมายเลขการรับรอง (certificate number): IRBCMRU 2023/150.20.04 วันที่ให้การรับรอง 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 และวันหมดอายุใบรับรอง 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2567 เพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิของตัวอย่าง หรือผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ ตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์อย่างเคร่งครัด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

2.1 แบบบันทึก เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล จากเอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาค้นคว้า

2.2 แบบสำรวจ เพื่อสำรวจความต้องการการพัฒนารูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป

2.3 แบบสนทนากลุ่ม จากผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิดและดำเนินกิจกรรมร่วมกันตลอดโครงการวิจัย ในด้านการสร้างความคิดที่มีต่อตนเองของผู้สูงอายุ ด้านประสบการณ์ของผู้สูงอายุ ด้านความพร้อมจากกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการแก้ปัญหาสำหรับผู้สูงอายุ ด้านแนวโน้มต่อการเรียนรู้จากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิต และด้านการนำเทคโนโลยี ดิจิทัลมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้สูงอายุ

เครื่องมือวิจัยผ่านการตรวจสอบคุณภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความเหมาะสม ความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของข้อคำถาม และใช้การหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด (Item Objective Congruence: IOC) พบว่า ข้อคำถามทั้งหมดมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป (R_1) ได้แก่ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบบันทึกการสังเคราะห์ข้อมูลและงานวิจัยจากเอกสารที่ศึกษาค้นคว้า 2) การเก็บรวบรวมข้อมูล สภาพและความต้องการจำเป็นจากแบบสำรวจ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อสำรวจความต้องการการพัฒนารูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป จากแนวคิดทฤษฎีการศึกษาผู้ใหญ่ (andragogy) ของ Knowles ว่าเป็น “ศาสตร์และศิลป์ของการช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้” ประกอบด้วย (1) มโนภาพต่อตนเอง (self-concept) (2) ประสบการณ์ (experience) (3) ความพร้อม (readiness) และ (4) แนวโน้มต่อการเรียนรู้ (orientation to learning) โดยผู้วิจัยได้แจกแบบสำรวจให้แก่ตัวอย่าง และรับกลับด้วยตนเอง และ 3) การเก็บรวบรวมประเด็นสนทนากลุ่ม จากผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิดและดำเนินกิจกรรมร่วมกันตลอดโครงการวิจัยทั้งในเชิงนโยบายและปฏิบัติการ ตามประเด็นที่กำหนด 5 ประเด็นหลัก ตามขั้นตอน ได้แก่ 1) ประสานตัวแทนผู้ให้ข้อมูล เพื่อเชิญประชุมตามวัน เวลา และสถานที่ ที่ได้กำหนดไว้ พร้อมแนบเอกสารประเด็นการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้พิจารณาประเด็นต่าง ๆ ล่วงหน้าประกอบ 2) จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ประชุมสนทนากลุ่ม 3) กำหนดบทบาทหน้าที่ในการจัดประชุม ได้แก่ ผู้วิจัย ทำหน้าที่เป็นผู้นำการสัมภาษณ์ และการสนทนาให้เป็นไปตามประเด็นสนทนากลุ่ม และกำหนดให้ผู้ช่วยนักวิจัยทำหน้าที่จดบันทึกการสัมภาษณ์ และการสนทนา 4) ดำเนินการประชุมการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ให้กับผู้สัมภาษณ์ และผู้สนทนากลุ่มได้รับทราบ และขออนุญาตบันทึกเทประหว่างการสัมภาษณ์และการสนทนา โดยให้ผู้สัมภาษณ์และผู้สนทนากลุ่ม มีบทบาทในการพูดอภิปราย

อย่างอิสระทีละคน แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่ได้เตรียมไว้ 5) ผู้วิจัยสรุปการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มอีกครั้ง เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มทบทวนประเด็นทั้งหมดร่วมกัน ก่อนที่จะนำไปวิเคราะห์ต่อไป และ 6) วิเคราะห์ข้อมูลจากประเด็นที่ได้สัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบต้นแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่แท้จริงและสภาพบริบทของท้องถิ่น

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป (D₁) ผู้วิจัยทำหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณารูปแบบฯ พร้อมแนบริปูแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ และขั้นตอนการดำเนินการกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้ทรงประเมินรูปแบบฯ และให้ข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้

ระยะที่ 3 ทดลองรูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป (R₂) ผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้กับตัวอย่างด้วยตนเอง ให้ครบตามระยะเวลาที่กำหนดและดำเนินการบันทึกการสังเกตในแต่ละครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลตามประเด็นหลัก 5 รายการ ได้แก่ 1) การสร้างความคิดที่มีต่อตนเองของผู้สูงวัย 2) ประสบการณ์ของผู้สูงอายุ 3) ความพร้อมจากกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการแก้ปัญหาสำหรับผู้สูงวัย 4) แนวโน้มต่อการเรียนรู้ จากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 5) การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้สูงวัย เพื่อช่วยสร้างให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก มาประยุกต์ใช้สำหรับผู้สูงวัย

ระยะที่ 4 ประเมินรูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป (D₂) ผู้วิจัยนำผลการพัฒนามาปรับปรุง รูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เหมาะสมมากขึ้นในมิติของการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงให้สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ ทั้งนี้ ผู้วิจัยนำแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ด้วยตนเอง เพื่อยืนยันรูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป และให้เชื่อมั่นว่าได้รูปแบบต้นแบบมี 1) ความเป็นประโยชน์ 2) ความเป็นไปได้ 3) ความเหมาะสม และ 4) ความถูกต้องครอบคลุม 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยแปลความหมายของค่าเฉลี่ย และระดับความเหมาะสม ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 (R₁) วิเคราะห์ข้อมูลโดย 1) นำข้อมูลที่ได้นำมาสังเคราะห์ด้วยการเขียนบรรยายเชิงพรรณนาความ จากแบบบันทึกการสังเคราะห์ข้อมูล แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และประเด็นสนทนากลุ่ม เพื่อเตรียมดำเนินการวางแผนพัฒนารูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป และ 2) หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากแบบสำรวจ เพื่อสำรวจความต้องการการพัฒนารูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป

ระยะที่ 2 (D₁) วิเคราะห์ข้อมูลจากค่าดัชนีความของรูปแบบเพื่อเตรียมนำไปใช้ทดลองกับตัวอย่างต่อไป

ระยะที่ 3 (R₂) วิเคราะห์ข้อมูลโดย 1) ทดลองใช้รูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป และ 2) สรุปผลการทดลองใช้รูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป

ระยะที่ 4 (D₂) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การดำเนินการวิจัย ได้นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 4 ข้อ ตามลำดับ ดังนี้

1. การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป

พฤติกรรมที่สามารถดำเนินการได้โดยเห็นสอดคล้องตรงกันทุกคนของตัวแทนผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ 1) การสร้างความคิดที่มีต่อตนเองของผู้สูงอายุ คือ พฤติกรรมด้านการเห็นคุณค่าในตนเองที่สามารถคิด แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ 2) ประสบการณ์ของผู้สูงอายุ คือ การนำประสบการณ์เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต มีแนวทางปฏิบัติจากการดูแลสุขภาพด้วยการใช้สมุนไพร (การทำยาต้มสมุนไพร) 3) ความพร้อมจากกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการแก้ปัญหาสำหรับผู้สูงอายุ คือ ความต้องการเรียนรู้อย่างมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน 4) แนวโน้มต่อการเรียนรู้จากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ นำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นมาช่วยส่งเสริม 5) สุขภาพจิตใจ มีแนวทางปฏิบัติจากการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุกิจกรรมการทำสมุนไพรการดูแลรักษาสุขภาพผู้สูงอายุ/กิจกรรมการทำสเปรย์ตะไคร้หอมร่วมกับกลุ่มสมาชิก และ 6) การนำเทคโนโลยี ดิจิทัลมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้สูงอายุ เช่น โลกโซเชียลมีเดีย มาประยุกต์ใช้สำหรับผู้สูงอายุ คือ การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีแนวทางปฏิบัติจากการจัดอบรมเพื่อเป็นวิทยากรแกนนำในการจัดการเรียนรู้ภายใต้โครงการ และส่งเสริมการจัดการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางกายจิตและสมองผู้สูงอายุ

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป (ตาราง 1) พบว่า พฤติกรรมที่สามารถดำเนินการได้โดยเห็นสอดคล้องตรงกันทุกคนของตัวแทนผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ 1) การสร้างความคิดที่มีต่อตนเองของผู้สูงอายุ คือ พฤติกรรมด้านการเห็นคุณค่าในตนเองที่สามารถคิด แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ 2) ประสบการณ์ของผู้สูงอายุ คือ การนำประสบการณ์เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต มีแนวทางปฏิบัติจากการดูแลสุขภาพด้วยการใช้สมุนไพร (การทำยาต้มสมุนไพร) 3) ความพร้อมจากกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการแก้ปัญหาสำหรับผู้สูงอายุ คือ ความต้องการเรียนรู้อย่างมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน 4) แนวโน้มต่อการเรียนรู้จากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ นำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นมาช่วยส่งเสริมด้านสุขภาพจิตใจ มีแนวทางปฏิบัติจากการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุกิจกรรมการทำสมุนไพรการดูแลรักษาสุขภาพผู้สูงอายุ/กิจกรรมการทำสเปรย์ตะไคร้หอมร่วมกับกลุ่มสมาชิก และ 5) การนำเทคโนโลยี ดิจิทัลมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้สูงอายุ คือ นำเทคโนโลยีมาช่วยในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีแนวทางปฏิบัติจากการจัดอบรมเพื่อ

เป็นวิทยากรแกนนำจัดการเรียนรู้ภายใต้โครงการจัดและส่งเสริมการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางกายจิต สมองผู้สูงอายุ

ตาราง 1

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
	M	SD	M
1. การสร้างความคิดที่มีต่อตนเองของผู้สูงอายุ	2.90	0.42	เหมาะสมมาก
1.1 พฤติกรรมทางความรู้ของตนเองโดยเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่ไม่รู้ มาเรียนรู้ได้	2.80	0.40	เหมาะสมมาก
1.2 พฤติกรรมทางด้านทักษะ โดยเปลี่ยนแปลงจากทำไม่เป็น มาเป็นทำเป็น	2.80	0.40	เหมาะสมมาก
1.3 พฤติกรรมด้านทัศนคติ เปลี่ยนจากความคิดที่พึ่งพาผู้อื่นมาเป็นการนำตนเอง	3.00	1.00	เหมาะสมมาก
1.4 พฤติกรรมด้านสมรรถนะการทำงาน เปลี่ยนจากสมรรถนะเดิมที่มีปรับเป็นสมรรถนะใหม่ที่เหมาะกับวัยผู้สูงอายุ	2.90	0.30	เหมาะสมมาก
1.5 พฤติกรรมด้านการเห็นคุณค่าในตนเองที่สามารถคิด แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้	3.00	0.00	เหมาะสมมาก
2. ประสบการณ์ของผู้สูงอายุ	2.78	0.43	เหมาะสมมาก
2.1 นำประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาเป็นแหล่งทรัพยากรอันทรงคุณค่าของการเรียนรู้แก่ผู้อื่น	2.80	0.40	เหมาะสมมาก
2.2 เปิดพื้นที่ประสบการณ์ของผู้สูงอายุ เพื่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ที่สนใจ	2.60	0.73	เหมาะสมมาก
2.3 สร้างสรรค์ประสบการณ์ใหม่ ๆ	2.60	0.73	เหมาะสมมาก
2.4 นำประสบการณ์เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต	3.00	0.00	เหมาะสมมาก
2.5 ถอดบทเรียนความสำเร็จในชีวิตที่อยากเล่าให้คนรุ่นใหม่ได้รับประสบการณ์	2.90	0.30	เหมาะสมมาก
3. ความพร้อมจากกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการแก้ปัญหาสำหรับผู้สูงวัย	2.86	0.31	เหมาะสมมาก
3.1 ความสนใจ อยากเรียน อยากรู้	2.60	0.73	เหมาะสมมาก
3.2 ความต้องการเรียนรู้อย่างมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน	3.00	0.00	เหมาะสมมาก
3.3 คิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ	2.95	0.22	เหมาะสมมาก
3.4 เปิดโอกาสให้ผู้สูงวัยได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระเสรี	2.95	0.22	เหมาะสมมาก
3.5 ฝึกนำวิธีการแก้ปัญหาไปทดลองใช้จัดประสบการณ์ให้ได้ลองแก้ปัญหา	2.95	0.22	เหมาะสมมาก
3.6 สรุปความคิดรวบยอด จากประสบการณ์ใหม่และประสบการณ์เดิม	2.80	0.40	เหมาะสมมาก
3.7 นำประสบการณ์ใหม่และประสบการณ์เดิมไปใช้แก้ปัญหาอื่น ๆ ในชีวิตประจำวัน	2.80	0.40	เหมาะสมมาก
4. แนวโน้มต่อการเรียนรู้จากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิต	2.88	0.31	เหมาะสมมาก
4.1 นำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นมาใช้แก้ปัญหาที่พบ	2.90	0.30	เหมาะสมมาก
4.2 นำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นสามารถใช้ประโยชน์ได้ทันที	2.90	0.30	เหมาะสมมาก
4.3 นำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นมาช่วยส่งเสริมพัฒนาให้เกิดรายได้	2.70	0.64	เหมาะสมมาก
4.4 นำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นมาช่วยส่งเสริมด้านสุขภาพกาย	2.90	0.30	เหมาะสมมาก
4.5 นำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นมาช่วยส่งเสริมด้านสุขภาพจิตใจ	3.00	0.00	เหมาะสมมาก

ตาราง 1 (ต่อ)

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
	M	SD	M
5. การนำเทคโนโลยี ดิจิทัลมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้สูงวัย	2.80	0.44	เหมาะสมมาก
5.1 นำเทคโนโลยีมาใช้ในการส่งเสริมให้มีสุขภาพอนามัยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	2.70	0.64	เหมาะสมมาก
5.2 นำเทคโนโลยีมาเรียนรู้และฝึกด้านจิตใจ อารมณ์และสมาธิ	2.90	0.30	เหมาะสมมาก
5.3 นำเทคโนโลยีมาช่วยในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	3.00	0.00	เหมาะสมมาก
5.4 นำเทคโนโลยีมาช่วยในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	2.70	0.64	เหมาะสมมาก
5.5 นำเทคโนโลยีมาสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานเป็นอาชีพเสริมและเพื่อความบันเทิงทางสื่อออนไลน์	2.90	0.30	เหมาะสมมาก
5.6 นำเทคโนโลยีเพื่อเตือนภัยและเฝ้าระวังมิฉาชีพในรูปแบบต่าง ๆ	2.60	0.73	เหมาะสมมาก

2. การพัฒนารูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป

รูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ผ่านการตรวจสอบประสิทธิภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านทฤษฎีและผู้เชี่ยวชาญด้านปฏิบัติการ จำนวน 5 ท่าน ก่อนการนำรูปแบบฯ ไปทดลองใช้ในชุมชนและสถานศึกษา ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกับรูปแบบฯ ผลการประเมินค่าดัชนีมีความสอดคล้องของรูปแบบฯ ส่วนมากมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ได้แก่ 1) รูปแบบฯ สอดคล้องกับเงื่อนไขสำคัญ 2) รูปแบบฯ ในแต่ละขั้นตอนมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กัน 3) รูปแบบฯ มีความต่อเนื่องกันและเป็นระบบ 4) รูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง และ 5) รูปแบบฯ สามารถนำไปใช้ในภาคปฏิบัติ แสดงให้เห็นว่า มีความเป็นประโยชน์ มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และมีความถูกต้อง ส่วนรูปแบบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.80 ได้แก่ 1) รูปแบบฯ มีความสอดคล้องกันกับบริบทของชุมชนและสถานศึกษา 2) รูปแบบฯ มีความสอดคล้องกับเครื่องมือที่ใช้ และ 3) รูปแบบฯ มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการศึกษาค้นคว้าข้อมูล/หลักวิชาของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิต แสดงให้เห็นว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับของรูปแบบดังกล่าว และสามารถนำมาใช้ได้ นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์เพื่อการพัฒนา ก่อนที่จะนำรูปแบบไปทดลองใช้ ซึ่งเป็นแผนภาพรูปแบบฯ ให้ชัดเจน ทำให้ได้รูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไปที่สมบูรณ์ ชื่อว่า รูปแบบ “CHaBA Model” ประกอบด้วย ส่วนสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ หลักการ เงื่อนไขสำคัญ และองค์ประกอบหลัก ของรูปแบบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ขั้นทำความเข้าใจให้ตรงกันและชัดเจน (Corresponding: C) 2) ขั้นการสร้างสุขจากการวางแผนการทำงานร่วมกัน (Happiness for Planning: Ha) 3) ขั้นปฏิบัติการกิจกรรมให้สมดุล (Balance for Activity: B) และ 4) ขั้นสะท้อนคิดหลังการปฏิบัติ (After Action Review: A) โดยมีเงื่อนไขในการนำรูปแบบ “CHaBA Model” ไปปรับใช้ในบริบทต่างๆ ได้แก่ ความพร้อมของผู้สูงอายุในพื้นที่ เป้าหมาย บริบททางวัฒนธรรมและชุมชน บุคลากรผู้ดำเนินกิจกรรม การสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายและหน่วยงานภาครัฐ และการประเมินผลและปรับใช้ต่อเนื่อง (ภาพ 1)

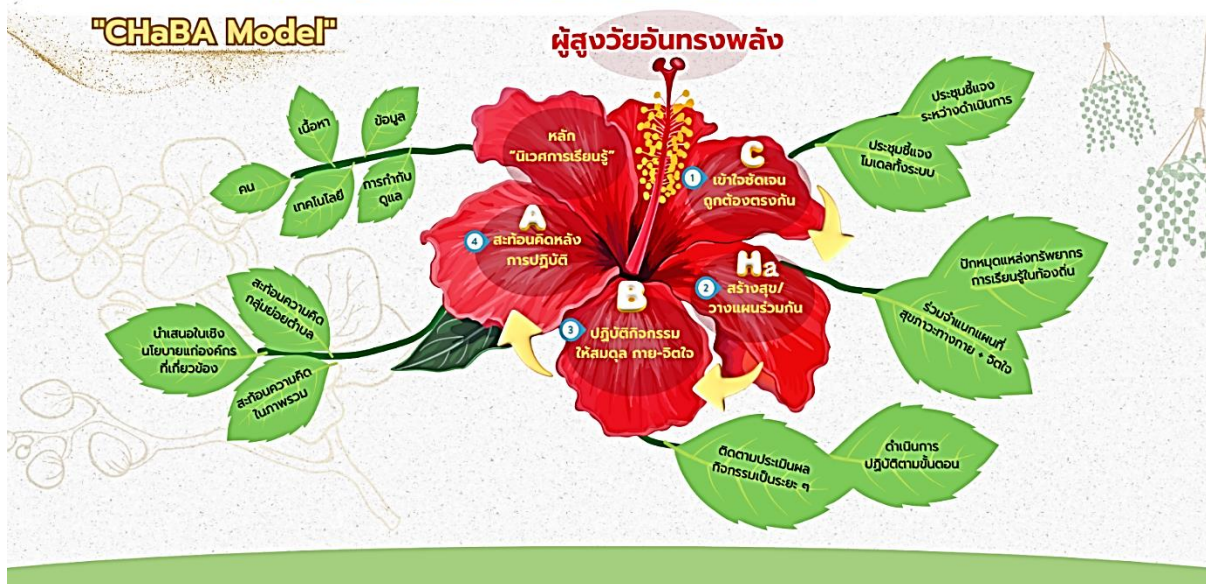
ภาพ 1

“CHaBA Model” รูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป

หลักการ ผู้สูงอายุวัยอันควรพลัง เป็นบุคคลที่มีสุขภาพดีและสามารถดูแลตัวเองได้อย่างสร้างสรรค์ต่อเนื่องตลอดชีวิต หากมีพลังภายในที่มาจากสุขภาพกายและจิตใจที่ดี โดยแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่รองรับสังคมสูงวัย เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่จะนำพาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลักตามลำดับดังนี้ **1.ขั้นที่ความเข้าใจตรงกัน และชัดเจน (Corresponding: C) 2.ขั้นการสร้างสุขจากการวางแผนการทำงานร่วมกัน (Happiness for Planning: Ha) 3.ขั้นปฏิบัติกิจกรรมให้สมดุล (Balance for Activity: B) 4.ขั้นสะท้อนคิดหลังการปฏิบัติ (After Action Review: A)**

วัตถุประสงค์ 1. เพื่อให้ผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้สูงอายุอันควรพลังมีสุขภาพกายและจิตใจที่ดีขึ้น จากการนำแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตในท้องถิ่น อันเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญมาช่วยส่งเสริมสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม 2. เพื่อให้ผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้สูงอายุอันควรพลังนำแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการสร้างงานอดิเรก การรวมกิจกรรมทางสังคม และงานอาชีพที่สอดคล้องกับความถนัดความสนใจในปัจเจกบุคคลได้อย่างมีคุณค่า

เงื่อนไขสำคัญ 1. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุ ต้องมีภาวะด้านความสามารถในการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง มีสุขภาพกายและจิตใจที่ดี มีความเต็มใจและยินดีในการใช้แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตจากแผนที่ทรัพยากรการเรียนรู้ท้องถิ่นที่คณะวิจัยได้พัฒนาขึ้น 2. ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในการนำแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตมาใช้ ต้องเข้าใจองค์ประกอบและกระบวนการของรูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่รองรับสังคมสูงวัย ตามที่คณะวิจัยได้แจ้งรายละเอียดให้เข้าใจถูกต้องตรงกันทั้งระบบ

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป “CHaBA Model”

การนำรูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตมาดำเนินการ ตามองค์ประกอบและกระบวนการที่ได้พัฒนาขึ้นทั้ง 4 ชั้น ส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 5 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างความคิดที่มีต่อตนเองของผู้สูงอายุ คือ พฤติกรรมด้านการเห็นคุณค่าในตนเองที่สามารถคิด แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ พฤติกรรมด้านสมรรถนะการทำงาน เปลี่ยนจากสมรรถนะเดิมเป็นสมรรถนะใหม่ที่เหมาะกับวัยผู้สูงอายุ 2) ประสพการณ์ของผู้สูงอายุ คือ การนำประสพการณ์เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต และการถอดบทเรียนความสำเร็จในชีวิตที่อยากเล่าให้คนรุ่นใหม่ได้รับประสพการณ์ 3) ความพร้อมจากกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการแก้ปัญหาสำหรับผู้สูงอายุ คือ ความต้องการเรียนรู้อย่างมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน การฝึกนำวิธีการแก้ปัญหาไปทดลองใช้จัดประสพการณ์ให้ได้ลองแก้ปัญหาจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ การได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระเสรี และการคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ 4) แนวโน้มต่อการเรียนรู้ จากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ นำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นมาช่วยส่งเสริมด้านสุขภาพจิตใจ และส่งเสริมด้านสุขภาพกาย ซึ่งการนำรูปแบบมาใช้มีข้อสังเกตสำคัญ คือ หากโครงการหรือกิจกรรมใดที่มีหน่วยงานของรัฐในชุมชนมาร่วมดำเนินงานคู่ขนานกัน จะสามารถแก้ไขปัญหา

เชิงนโยบายได้ทันทั่วทั้งที่ เช่น ความยืดหยุ่นและการอำนวยความสะดวกในด้านการใช้สถานที่ของรัฐ การนำประชาคมที่มีส่วนร่วมโดยผู้นำท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด ทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกบางประเด็นที่มีความละเอียดอ่อนมากขึ้น และ 5) การนำเทคโนโลยี ดิจิทัลมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้สูงวัย ทำให้ผู้สูงวัยมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมากขึ้น เช่น การใช้ไลน์ เฟซบุ๊ก ในการติดต่อสื่อสารและเป็นการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

4. ผลการประเมินรูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป

ผลจากการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตฯ พบว่ามีความสอดคล้องเหมาะสมและเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติการ โดยถูกต้องตามหลักทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และรูปแบบต้นแบบมี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความเป็นประโยชน์ คือ สามารถใช้ได้จริงกับผู้สูงอายุ 2) ความเป็นไปได้ คือ สามารถดำเนินงานได้ในชุมชน 3) ความเหมาะสม คือ ตรงกับบริบทและวัฒนธรรมของพื้นที่ และ 4) ความถูกต้องครอบคลุม คือ ครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากผลที่ได้รับจากการทดลองใช้รูปแบบฯ ในระยะที่ 3 ผลปรากฏว่า จากการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตฯ จากผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ส่วนมากมีค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าเท่ากับ 1.00 ส่วนประเด็นของตัวแทนชุมชนที่เกี่ยวข้องและอยู่ใกล้ชิดในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับผู้สูงอายุที่ได้ประเมินความสอดคล้อง พบว่า ทุกประเด็นมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.80 ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกันกับตัวแทนชุมชนที่เกี่ยวข้องและอยู่ใกล้ชิดในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับผู้สูงอายุที่ได้ประเมินความสอดคล้องในทุกประเด็น มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 โดยมีข้อสังเกตจากผู้เชี่ยวชาญว่า นักวิจัยจำเป็นต้องพัฒนานักวิจัยในชุมชนจำนวนเพิ่มขึ้น เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ของคนในชุมชนให้กว้างขวางเพิ่มขึ้น เพราะทุกพื้นที่จะมีความละเอียดของข้อมูลที่เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ หากได้ข้อมูลดังกล่าวได้อย่างทันทั่วทั้งที่จะทำให้สามารถนำข้อมูลมาปรับให้ทันสมัยสอดคล้องกับช่วงเวลาในการดำเนินกิจกรรมสำคัญในชุมชนของผู้สูงอายุ

สรุปได้ว่า ในขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาความต้องการจำเป็นของผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ซึ่งผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 5 ด้านหลัก ผลการศึกษาดังกล่าวให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรม ความสนใจ และบริบทของผู้สูงอายุในพื้นที่เป้าหมายซึ่งข้อมูลสำคัญในการสังเคราะห์เพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ “CHaBA Model” ในขั้นตอนที่ 2 โดยองค์ประกอบของรูปแบบแต่ละขั้นตอน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ขั้นตอนทำความเข้าใจให้ตรงกันและชัดเจน คือ เพื่อสร้างความร่วมมือและเป้าหมายร่วม 2) ขั้นตอนการสร้างสุขจากการวางแผนการทำงานร่วมกัน คือ สร้างแรงจูงใจและมีส่วนร่วม 3) ขั้นตอนปฏิบัติกิจกรรมให้สมดุล คือ มีกิจกรรมที่เหมาะสมกับร่างกาย จิตใจ และความสนใจ และ 4) ขั้นตอนทบทวนหลังการปฏิบัติ คือ พัฒนานองค์ความรู้จากประสบการณ์จริง ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับข้อมูลความต้องการที่ค้นพบในขั้นแรก สำหรับขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยได้นำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงกับตัวอย่าง โดยกิจกรรมในแต่ละขั้นได้รับการจัดอย่างเหมาะสมกับพฤติกรรมและความต้องการของผู้สูงอายุที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 ผลการทดลอง พบว่าผู้สูงอายุมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก อาทิ มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น สามารถใช้ประสบการณ์ที่

ตนเองเกิดประโยชน์ มีความพร้อมในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น สะท้อนให้เห็นว่า การศึกษาความต้องการอย่างรอบด้านในขั้นตอนแรกส่งผลโดยตรงต่อความสมบูรณ์ของรูปแบบที่พัฒนา และก่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างชัดเจนในกระบวนการทดลองใช้ในขั้นตอนที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

อภิปรายผล

การดำเนินงานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป ผู้วิจัยได้พบประเด็นองค์ความรู้และข้อค้นพบในการดำเนินงานแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืนตลอดไป โดยมีประเด็นที่ผู้วิจัยอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไป

รูปแบบที่พัฒนาขึ้นโดยรวมจาก 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ขั้นทำความเข้าใจให้ตรงกันและชัดเจน (Corresponding: C) 2) ขั้นการสร้างสุขจากการวางแผนการทำงานร่วมกัน (Happiness for Planning: Ha) 3) ขั้นปฏิบัติกิจกรรมให้สมดุล (Balance for Activity: B) และ 4) ขั้นสะท้อนคิดหลังการปฏิบัติ (After Action Review: A) มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 องค์ประกอบที่มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดเรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) ขั้นทำความเข้าใจให้ตรงกันและชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 2) ขั้นการสร้างสุขจากการวางแผนการทำงานร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 3) ขั้นปฏิบัติกิจกรรมให้สมดุล และ 4) ขั้นสะท้อนคิดหลังการปฏิบัติ ค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.58 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 การที่องค์ประกอบทั้ง 4 มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดเนื่องจากก่อนเริ่มดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยตระหนักและเห็นความสำคัญมาก เกี่ยวกับการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมาสร้างความเข้าใจให้ชัดเจน เพื่อนำมาสู่การต่อยอดไปยังขั้นตอนและกระบวนการอื่น ๆ ในขั้นแรกผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดข้อมูลเชิงลึกจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต ทฤษฎีเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ สังคมสูงวัย และข้อมูลของวัฒนธรรมองค์กรบริษัทชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทในการแสดงออกในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพกายและจิตใจของผู้สูงวัย ข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มบุคคลที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุโดยตรง และข้อมูลจากหน่วยงานของภาครัฐที่ช่วยสนับสนุนข้อมูลพื้นฐานหลักจากการมีส่วนร่วมดำเนินงานร่วมกัน ทำให้การกำหนดกิจกรรมขั้นตอนการดำเนินการต่อไปได้เป้าหมายที่ชัดเจน ตรงประเด็นตามที่กำหนดและสอดคล้องกับเป้าหมาย นโยบาย และยุทธศาสตร์การปฏิบัติงานของหน่วยงานของภาครัฐของพื้นที่อำเภอแม่ริม และอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยองค์ประกอบที่กำหนดขึ้นนั้นมาจากความต้องการ ความถนัด และความสนใจของผู้สูงอายุในบริบทเชิงพื้นที่นั้น ที่นำโครงการหรือกิจกรรมที่ต่าง ๆ ในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการนำแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในชุมชนและท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ และดำเนินการสกัดข้อมูลความต้องการจำเป็นอันเกิดจากประสบการณ์ของคนชุมชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับด้านนี้ ทำให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนกลับที่ชัดเจนเป็น

รูปธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ สุมาลี สังข์ศรี (2544) ที่ให้แนวคิด “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ต้องการให้บุคคลได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อจะได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง มุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียนโดยเฉพาะผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประกายดาว แก้วชัยเถร และ อาชญญา รัตนอุบล (2562) เรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการการบริการแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในพื้นที่รอบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยของเยาวชน พบว่า สภาพการใช้บริการของแหล่งเรียนรู้เยาวชนเลือกใช้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง และปัญหาการบริการของแหล่งการเรียนรู้ ความต้องการการบริการของแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก งานวิจัยดังกล่าวสอดคล้องในการออกแบบเชิงระบบ ซึ่งเป็นกระบวนการในการวางแผนและออกแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย การกำหนดจุดประสงค์ การเรียนรู้ และการประเมินผล สำหรับแนวทางในการจัดแหล่งเรียนรู้ที่ปลอดภัยนั้น สามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และจัดแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องตามความต้องการและความสนใจมากขึ้น

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิต

พฤติกรรม 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การสร้างความคิดที่มีต่อตนเองของผู้สูงวัย 2) ประสบการณ์ 3) ความพร้อม 4) แนวโน้มต่อการเรียนรู้จากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 5) เทคโนโลยีดิจิทัล สำหรับหัวข้อที่ให้ความสำคัญมากที่สุด คือ เทคโนโลยีดิจิทัล เนื่องจากเทคโนโลยีสามารถนำมาช่วยสร้างให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านที่มีการแสดงพฤติกรรมมากที่สุด คิดเป็นค่าร้อยละ 90-100 คือ แนวโน้มต่อการเรียนรู้จากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิต กล่าวคือ ผู้สูงวัยที่มีแนวโน้มมีปัญหาเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และความรู้จากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่น ต้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันทีในปัจจุบัน จากข้อมูลที่ศึกษา พบว่า ผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมเป็นผู้ให้การสนับสนุนและสร้างพื้นที่ให้ผู้สูงวัยมีโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ผ่านการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านแนวโน้มต่อการเรียนรู้จากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะการนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่นมาช่วยส่งเสริมด้านสุขภาพจิตใจและสุขภาพกายเป็นเรื่องที่สำคัญที่ผู้สูงวัยได้เปิดรับ อาจเนื่องมาจากเกี่ยวข้องกับตนเองโดยตรงและเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ใดที่ตอบสนองต่อความต้องการนี้ จะได้รับการพิจารณาและให้ความสนใจเป็นพิเศษ ดังนั้นการให้ผู้สูงวัยมีโอกาสในการเรียนรู้เกี่ยวกับสุขภาพกายและสุขภาพจิต จากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ในท้องถิ่น มีผลกระทบที่สำคัญต่อการพัฒนาและความเป็นอยู่ เนื่องจากแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่สามารถช่วยหนุนเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้านประสบการณ์ได้หลายรูปแบบตามที่ตนสนใจ สอดคล้องกับ Knowles (1980) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ของผู้ใหญ่/ผู้สูงอายุเป็น “ศาสตร์และศิลป์ของการช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้” โดยการเรียนรู้เกิดจากสภาพการณ์ 3 ประการ ได้แก่ 1) การเรียนรู้จากสภาพการณ์ทางธรรมชาติ (natural setting) ผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้จากสภาพการณ์ทางธรรมชาติ เช่น การอยู่ในร่ม สบายกว่าการอยู่กลางแจ้ง จึงทำให้คิดค้นการสร้างบ้านให้เป็นที่พักอาศัย 2) การเรียนรู้ที่เกิดจากสภาพการณ์ของสังคมที่มีอยู่โดยทั่วไป (society setting) สภาพการณ์ของสังคมที่มีอยู่โดยทั่วไปในชีวิตประจำวันของผู้ใหญ่ เช่น การเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมในสังคมจากสภาพของสังคมประจำวัน การอ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ และดูโทรทัศน์ และ 3) การเรียนรู้ที่เกิดจากสภาพการณ์ของการจัดการเรียนการสอน (formal instructional

setting) มีการจัดลำดับการเรียนรู้อย่างมีจุดหมายและต่อเนื่อง มีการจัดสภาพการเรียนรู้การสอนเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างตั้งใจ สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศของ Vlasova and Shamatonova (2024) พบว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในการปรับให้เข้ากับความต้องการของตลาดแรงงาน เพิ่มการพัฒนาทางสังคมและการทำงานทางปัญญา สอดคล้องกับ Charungkaittikul and Henschke (2024) ที่สนับสนุนว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคตของสังคมที่มีประชากรสูงอายุมากขึ้น โดยไม่จำกัดเพียงการศึกษาผู้ใหญ่ แต่เป็นหน้าที่ของมนุษย์ทุกคนในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและความยั่งยืนในทุกมิติของชีวิตและสังคม นอกจากนี้ อัฐญา แพทย์ศาสตร์ และ พิชรินทร์ รุจิรานุกูล (2565) นำเสนอผลการวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุด้านต่างๆ ได้แก่ 1) ด้านร่างกายเพื่อพัฒนาสุขภาพจิตเน้นการพัฒนาแบบองค์รวมทุกมิติ 2) ด้านจิตใจเพื่อพัฒนาสุขภาพจิต และ 3) ด้านสังคมเพื่อพัฒนาสุขภาพจิต เห็นได้ว่า งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องที่ทำเนิการนี้สะท้อนให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมว่า “การปฏิบัติกิจกรรมใดที่เกี่ยวข้องกับด้านสุขภาพจิตใจและสุขภาพกายมีอิทธิพลอย่างมากในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ” นอกจากนี้ผู้สูงอายุจะไม่เป็นภาระพึ่งพิงแล้วยังสามารถเกื้อกูลแก่บุคคลในครอบครัวและบุคคลรอบข้างได้เป็นอย่างดี เช่น จากการสร้างรายได้งานอาชีพ ภูมิความรู้จากปัญญาที่สั่งสมประสบการณ์มาอย่างยาวนานและพร้อมถ่ายทอดแก่คนเหล่านั้นได้สืบสานเป็นมรดกทางวัฒนธรรมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

ก่อนการนำรูปแบบแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในวิถีชีวิตถัดไปไปใช้นั้น ผู้ใช้จำเป็นต้องกำหนดช่วงเวลาที่มีความยืดหยุ่น อาจเพิ่มหรือลดรายละเอียดในบางขั้นตอนลง เพื่อให้สอดคล้องวิธีการทำงานแบบมีส่วนร่วมกันขององค์กรแต่ละแห่งได้อย่างเหมาะสม หลังจากการปรับใช้รูปแบบได้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นหลัก ได้จัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง โดยมีนักวิจัยในชุมชนมาช่วยสังเกตและติดตามผลในการดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้ง จะทำให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและรอบด้านมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการพัฒนาารูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตบนฐานสมรรถนะที่เน้นการสร้างอาชีพและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี นอกจากนี้ การศึกษานวัตกรรมที่สามารถสร้างแพลตฟอร์มที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในช่วงเวลาที่ผู้สูงอายุอยู่คนเดียวเพียงลำพัง สามารถเข้าถึงและใช้งานสะดวกได้ด้วยตนเอง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กันนิษฐา มาเห็ม, ปิยนุช ภิญโญ, รัชณี พจนนา, ภาสินี โทอินทร์, พัฒน์ ศรีโอษฐ์, และ พัฒน์ ศรีโอษฐ์. (2563).

ประสบการณ์ของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามฟังและความแตกต่างระหว่างหญิงและชาย : การวิจัย
ชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน. *วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ*, 38(2), 138-147.

<https://he01.tci-thaijo.org/index.php/jnat-ned/article/view/238977/165485>

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565, 30 มิถุนายน). *อว. พาไปดู 6 นวัตกรรม
สำหรับสังคมสูงวัยที่ตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์ของ "คนวัยเก๋า" พัฒนาโดย NIA.*

<https://www.mhesi.go.th/index.php/en/all-media/infographic/7552-650630general.html>

ณัฐจิตรดา เทวเลิศสกุล, วณิฎา ศิริวรสกุล, และ ชัชสรณ์ รอดยิ้ม. (2559). แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุ
จากภาระให้เป็นพลัง กรณีศึกษาเทศบาลนครรังสิต. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal
Silpakorn University*, 9(1), 529-545.

<https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/61498/50672>

ประกายดาว แก้วชัยเถร และ อาชญญา รัตนอุบล. (2562). สภาพปัญหาและความต้องการการบริการ
แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในพื้นที่รอบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยของเยาวชน. *วารสารครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 47(4), 289-307.

<https://digital.car.chula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article=3798&context=educujournal>

ประกาศแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). (2565, 24 ตุลาคม).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง. หน้า 1-143.

สุมาลี สังข์ศรี. (2544). *รายงานการวิจัยการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21*. สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่. (2566). *แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับทบทวนปี พ.ศ. 2568*.

<https://www.chiangmai.go.th/managing/public/D2/2D22May2025075927.pdf>

สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2560). *ดัชนีพหุฒพลังผู้สูงอายุไทย*. เท็กซ์
แอนด์เจอร์นัลพับลิเคชั่น.

https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2024/20241104131733_84431.pdf

อัฐญา แพทย์ศาสตร์ และ พชรินทร์ รุจิรานุกุล. (2565). แนวทางการพัฒนาสุขภาพจิตผู้สูงอายุของโรงเรียน
ผู้สูงอายุตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 16(3), 166-173.

<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RRBR/article/view/262312/176324>

ภาษาอังกฤษ

Charungkaittikul, S., & Henschke, J. A. (2024). Lifelong learning: An andragogical approach to education for the aging population. *International Journal of Technology-Enhanced Education*, 3(1), 1–13. <https://doi.org/10.4018/ijtee.349130>

Knowles, S. M. (1980). *The modern practice of adult education: From pedagogy to andragogy*. Prentice Hall.

Vlasova, A. A., & Shamatonova, G. L. (2024). Potential of lifelong learning of senior citizens to fill the labor shortage in the region. *Social and Humanitarian Knowledge*, 10(4), 468-477. <https://doi.org/10.18255/2412-6519-2024-4-468-477>